

II МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС «ІСТОРИЧНА СПІЛЬНОТА ЧОТИРЬОХ НАРОДІВ — СПАДЩИНА ІДЕЇ І ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ» *

13—16 вересня 2024 р. у Варшавському університеті відбувся представницький захід, який став черговим етапом у розвитку міжнародної наукової співпраці, започаткованої торік у Вільнюсі дослідниками регіону Польщі, Литви, України й Білорусі. Конгрес замислювався як різноформатний майданчик для обміну думками про спільний історичний та культурний спадок поляків, литовців, білорусів, українців, а також як платформа для визначення подальших напрямів вивчення історії Центральної і Східної Європи.

Метою зустрічі були не лише наміри виголосити наукові доповіді. Форум сприяв інтенсивним дискусіям щодо розуміння та інтерпретації сторінок спільного минулого чотирьох народів, використання цього спадку у сучасних умовах. Учасники конгресу поглиблювали контакти, ініціювали нові дослідницькі проекти, обговорювали шляхи інтенсифікації міжнародної міжінституційної співпраці тощо. Особливу увагу було приділено новим підходам до дослідження соціальної історії та взаємодії між народами, що населяють регіон, дискусіям про розв'язання «російської проблеми», її місце в теперішніх і майбутніх соціальних інтеракціях.

Головним організатором конгресу виступив Центр східноєвропейських студій Варшавського університету, а партнерами стали кілька провідних музеїв

* “Historyczna Wspólnota Czterech Narodów — dziedzictwo idei i perspektywy na przyszłość”.

Цитування: Ковалевська О. II Міжнародний конгрес «Історична спільнота чотирьох народів — спадщина ідеї і перспективи на майбутнє». *Український історичний журнал*. 2024. № 6 (579). С. 283—285.

© Видавць ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Польщі, неурядові (громадські) організації, окремі дослідники. До кола модераторів панелей було запрошено провідних експертів із різних сфер сучасної соціогуманітаристики, які репрезентували такі напрями: національно-визвольні рухи; міжнародні конфлікти у Центральній і Східній Європі; анти- й філосемітизм; мультикультуралізм та «російська проблема»; деколонізація культури і протидія пропаганді; історії війни від істориків, які перебувають на фронті; економіка Східної Європи перед викликами сьогодення.

Упродовж трьох днів роботи конгресу, крім урочистого відкриття та закриття, була прочитана інавгураційна лекція (проф. *Роберт Фрост*), проведено 60 панелей і кілька публічних дискусій (про кордони, про фільм щодо освітнього процесу в Україні під час війни, про історію чотирьох народів у контексті осмислення спадщини і проєкцій на майбутнє). Було також вручено премію ім. Ядвіги та Збігнева Крушевських, продемонстровано стрічку «Війна в освіті», презентовано видання 1-го тому праць форуму, що відбувся торік у Вільнюсі під назвою «Республіка двох народів: новий підхід до спільного початку нового століття в історії Польщі та України» («Abiejų Tautų Respublika: naujas rožiūris į bendrą naujųjų amžių pradžią Lenkijos ir Ukrainos istorijoje»).

Окрім засідань та обговорень, які відбувалися в будівлі старої бібліотеки Варшавського університету, один день конгресу було присвячено відвідинам музеїв, серед яких Варшавського повстання, історії польських євреїв Polin, історії Польщі, Варшавської битви (1920 р.), Ю. Пілсудського. При цьому не можна не визнати, що подеколи змістове наповнення цих закладів, а також безпосередня репрезентація спільних сторінок минулого викликали дискусії та певне несприйняття з боку українських учасників форуму. Представлені екскурсантам варіанти музейних дискурсів щодо історії та взаємодії чотирьох народів у минулому виявилися значно застарілішими (подеколи навіть одіозними), аніж запропоновані організаторами й учасниками конгресу підходи до формування сучасного наукового дискурсу і толерантність у контактах. Водночас не можна не відзначити величезну кількість коштів ЄС та Польщі, вкладених у створення потужних музейних комплексів, що покликані працювати на популяризацію польського погляду як на власну історію, так і на сторінки спільної історії поляків, литовців, білорусів, українців. Сучасні музейні технології справді переконують у тому, що вплив на пересічного відвідувача має відбуватися всіма доступними засобами (візуальний і звуковий контенти, доступні та різноманітні інтерактивні можливості, автентичні меморіальні предмети й місця пам'яті), чого помітно бракує відповідним українським установам.

Попри продуктивні, відверті, часом гострі дискусії конгрес висвітлив цілу низку проблем у взаємсприйнятті та інституційних контактах між представниками різних держав. Цілоком очевидно, що осмислення цього представницького наукового форуму та його напрацювань триватиме ще довго. Чимало окреслених там питань потребують ґрунтовного обговорення в національних наукових спільнотах і введення результатів цього обговорення у суспільні дискурси, зокрема український. Багато проблем, як виявилось, мають не лише суто науко-

вий характер, але їй потребують аналізу та вирішення на рівні національної політики в галузі науки, середньої і вищої освіти, дипломатії, бізнесу, культурної й інформаційної сфер.

Конгрес також засвідчив потребу обговорення колективної протидії Польщі, Литви, України за участі опозиційних білоруських спільнот російським історичним наративам та пропагандистській активності окремих представників російської науки, які нині діють у різних країнах Європи.

Надійшла / Received 10.10.2024

Ольга КОВАЛЕВСКА

Інститут історії України НАН України (Київ, Україна)

Olha KOVALEVSKA

Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)